

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Юлия Добрева - ВУЗФ

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: д-р Матеуш Ян Качмарски

Тема: *„Условия за социално-икономическо развитие на регионите в Полша, с оглед на устойчивото развитие на селските региони и на планинските и подпланинските територии“*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 109 от 01.03.2023г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *„Условия за социално-икономическо развитие на регионите в Полша, с оглед на устойчивото развитие на селските региони и на планинските и подпланинските територии“* за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е д-р Матеуш Ян Качмарски – кандидат към катедра „Финанси и застраховане“.

Предадените от д-р Матеуш Ян Качмарски материали включват документи по представен опис: дисертационен труд, автореферат, автобиография, копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „доктор”, списък на научните приноси, списък на публикациите, списък за изпълнението на минималните изисквания за доктор на науките по ЗВО и Правилника за прилагането му, резюмета на публикациите.

Кандидатът е приложил публикувана книга на база защитен дисертационен труд, 8 статии и 7 студии в съавторство, публикувани в реферирани и индексирани издания, 3 студии в нереферирани издания и една глава от колективна монография. Има 700 точки от цитирания. Представените 7 студии в реферирани издания приемам за статии, тъй като същите не отговарят на изискванията на ЗВО за категорията „студия“.

В своята съвкупност на представените материали, кандидатът надхвърля по брой изискуемия минимум точки съгласно науко-метричните критерии по ЗВО.

2.Кратки биографични данни за кандидата

Д-р Матеуш Ян Качмарски има 13 години опит в преподаването в професионален университет, провеждане на изследвания и сътрудничество със социално-икономическата среда, както и 2 години опит в управлението на държавния университет Ян Гродек в Санок, където понастоящем е и ректор на университета (от 2020 г). В допълнение, той има: 4 години опит в управлението на Института по земеделско и горско стопанство и 2 години опит в управлението на отдел „Земеделие“, работещ в Института по земеделско и горско стопанство; богат опит в провеждането на научни проекти, финансирани от Европейския съюз; координиране на сътрудничеството по програма Еразъм+; опит в стартирането на нови области на обучение и специализация в университета и актуализиране на образователните програми към променящите се правни разпоредби.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В дисертационния труд регионалното развитие се оценява от гледна точка на социално-икономическото и устойчивото развитие на селските райони. Особено интересно и ценно е, че във фокуса на изследването са планинските и предпланински райони, подложени на процес на бърза маргинализация. Развитието на регионите в Полша е оценено едновременно в две различни териториални измерения - войводствата и селските райони, което е съществен нов научно-изследователски принос.

Изследването е актуално, тъй като разглежда проблемите на регионалното и местното развитие, с конкретен акцент върху социално-икономическото развитие на регионите на Полша през 2007-2019 г. и устойчивото развитие на селските, планинските и предпланинските райони.

Анализът се отличава с детайлно разработена методология на изследването, в т.ч. предмет, обект, цели, хипотеза, изследователски методи. Тезата и работните хипотези на

дисертационното изследване са конкретно и ясно дефинирани и се доказват в хода на изследването. Изследването съдържа добре обосновани научни резултати, от които е ясно проследим авторовият принос.

4. Познаване на проблема

Кандидатът за доктор на науките д-р Матеуш Качмарски демонстрира задълбочено познаване на проблема и умения за оценка на литературния материал.

Основната теза на дисертационния труд е успешно доказана в изследването, а именно: **„социално-икономическото развитие на регионите и устойчивото развитие на селските и на планинските и предпланинските райони на Полша през 2007-2019 г. са териториално диверсифицирани и обусловени от фактори и бариери пред развитието“**. Изследването отчита и въздействието от прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП) и Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) за 2007-2013 г. и 2014-2020 г. за устойчивото развитие на селските и на планинските и предпланинските райони в Полша, като така изпълнява основната научно-изследователска цел, а именно “да се оцени социално-икономическото развитие на регионите и устойчивото развитие на селските и на планинските и предпланинските райони на Полша през 2007-2019 г.”. Резултатите от изследването спомагат за организиране и класифициране на войводствата според синтетичен показател за развитие. На тази база е извършено и диагностициране на икономическите и социалните трудности и бариери, определящи възникването на диспропорции в регионалното развитие в Полша.

5. Методика на изследването

В изследването са приложени следните изследователски методи: синтетичен показател за развитие на Хелвиг, корелационен коефициент на Пирсон и въпросник на автора. За оценка на териториалното разнообразие на войводствата са взети предвид 7 категории, които са представени от 47 променливи, диагностициращи социално-икономическото развитие на регионите, и 35 променливи, диагностициращи нивото на развитие на селските райони.

Приемам методите за подходящи и насочени към постигане на очертаните цели.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща 275 страници и включва заглавна страница, съдържание, увод, седем раздела, заключение, библиография, списъци с таблици, фигури, графики и статистическо приложение. Библиографията на дисертационния труд съдържа общо 297 заглавия, включително 286 монографии, студии и научни статии.

Дисертационният труд съдържа 72 таблици, 42 фигури и 6 графики.

Първият раздел, който съдържа пет подраздела, представя теоретичните положения и проблемите на регионалното развитие, както и проблемите, свързани с развитието на селските райони, включително планинските и предпланинските. Вторият раздел обсъжда методологическите предпоставки на собственото изследване на автора. Третият раздел, състоящ се от пет подраздела, оценява диференциацията на нивото на социално-икономическото развитие на регионите на Полша, както и устойчивото развитие на селските и на планинските и предпланинските райони на Полша през 2007 г., 2015 г. и 2019 г. Освен това, войводствата и селските райони са подредени по региони според синтетичния показател на развитие на Хелвиг през 2007 г., 2015 г. и 2019 г. и тяхната класификация според постигнатото ниво на развитие. Четвъртият раздел, съдържащ четири подраздела, оценява влиянието на устойчивото развитие на селските райони върху икономическата активност на жителите на селските райони, новорегистрираните стопански субекти, площта на личните стопански парцели и средния месечен разполагаем доход. Петият раздел, който се състои от два подраздела, оценява въздействието на иновациите и научноизследователската дейност във войводствата върху баланса на миграционните и собствените данъчни приходи от юридически лица на глава от населението. Шестият раздел, който се състои от два подраздела, оценява въздействието на Общата селскостопанска политика 2014–2020 г. и Програмата за развитие на селските райони 2014–2020 г. върху устойчивото развитие на планинските и предпланинските райони в Полша. Последният раздел определя и синтезира детерминантите на социално-икономическото развитие на войводствата в Полша, както и устойчивото развитие на селските, планинските и предпланинските райони. Този раздел представя също и препоръки за оформяне на социално-икономическото развитие на регионите и устойчивото развитие на селските, планинските и предпланинските райони в Полша.

Библиографията на дисертационния труд съдържа общо 297 заглавия, включително 286 монографии, студии и научни статии; източник на статистически данни. Изследването включва 72 таблици, 42 фигури и 6 графики.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В изследването мога да открия следните приноси:

1. Препоръки за прилагането на политики за регионално развитие и развитие на селските райони, със специален акцент върху планинските и предпланинските райони на Полша.

2. Акцентирано е върху значимостта на институциите за стимулирането на процеса на развитие и неговото създаване чрез ефективно прилагане на политики за развитие. Процесът на развитие на регионите трябва да бъде териториално ориентиран.

3. Съществен принос на дисертационния труд е очертаване на основни ключови аспекти, върху които следва да се съсредоточи социално-икономическото развитие на регионите и устойчивото развитие на селските райони в Полша., които включват използването на вътрешния потенциал на регионите, намаляване на обезлюдяването на регионите, развитието на предприемачеството и иновациите, инвестиции за техническа инфраструктура и др.

4. Изследвано е и мнението на жителите на планинските и предпланинските райони чрез анкетно проучване, въз основа на което се установява, че приоритетите и дейностите в рамките на ПРСР за 2014-2020г.г. и целите на ОСП за 2014-2020 г. са оказали „неутрално“ въздействие върху развитието на селските райони в планинските и предпланинските райони. Участвалите в анкетата, които не живеят в планински и предпланински райони възприемат „по-скоро положителното“ въздействие на ОСП и ПРСР върху развитието на тези територии;

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът е приложил публикувана книга на база защитен дисертационен труд, 15 статии в съавторство, публикувани в реферирани и индексирани издания, 3 студии в нереферирани издания и една глава от колективна монография.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Представените материали доказват, че кандидатът изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на кандидата

В дисертационния труд е видно личното участие на кандидата в проведеното дисертационно изследване, както и във формулираните приноси и получени резултати. Не е установено плагиатство.

11. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията в съдържателен и качествен аспект. Направен е според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

12. Критични забележки и препоръки

Имам следните забележки и препоръки към представения дисертационен труд:

1. Изследването обхваща периода 2007-2019 година. Необходимо е да се добавят актуални данни за периода 2020-2022 година.
2. Липсва списък на научните и практико-приложни приноси на дисертационния труд, които трябва да бъдат ясно открити и изброени в автореферата.

Изследването би могло да се актуализира с данни за периода след 2019 г. като се открият екзогенните фактори, влияещи върху регионалното развитие, отражението на Ковид 19 кризата, както и имигрантската бежанска вълна в резултат от войната в Украйна.

В автореферата е необходимо да се открият по-ясно приносите на изследването.

13. Лични впечатления

Не познавам кандидата и нямам лични впечатления.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и резултати от изследването в дисертационния труд съответстват на специфичните изисквания на правилника на Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидатът д-р Матеуш Ян Качмарски **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“* на д-р Матеуш Ян Качмарски в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика;

05.04. 2023 г.

Рецензент:

проф д-р Юлия Добрева